

Marcella Milana in Tom Nesbit (ur.)

GLOBAL PERSPECTIVES ON ADULT EDUCATION AND LEARNING POLICY

Hampshire, Palgrave Macmillan, 2015

Monografija, ki predstavlja globalne perspektive javnih politik izobraževanja odraslih, je izšla v zbirki Palgrave Studies in Global Citizenship Education and Democracy. Obsega 254 strani in vključuje 17 poglavij, ki jih je napisalo 19 avtorjev in avtoric. V predgovoru in uvodnem poglavju se bralci in bralke lahko seznanijo z zgodovinskim ozadjem ter zakonodajnimi in političnimi konteksti izobraževanja odraslih v svetu. Izobraževanje odraslih ima dolgoletno tradicijo in je skozi zadnja stoletja opravljalo dejavno vlogo v procesu oblikovanja družbenega, ekonomskega, političnega in kulturnega življenja. Koncepti in paradigme izobraževanja odraslih ter prek tega tudi značilnosti in vloga javne politike izobraževanja odraslih pa so se skozi zgodovino spreminjali. Povečano zanimanje držav za področje se je začelo kazati v drugi polovici 20. stoletja, ko je postalo del političnih diskurzov in zakonodaje, vendar je bilo še vedno manj pomembno kot druga področja izobraževanja. Vlade so izobraževanje odraslih pogosto obravnavale kot del socialne ali razvojne politike in kot instrument za reševanje socialnih problemov. Danes naraščajoči pritiski globalizacije in ekonomske integracije spreminjajo vlogo države ter krepijo mednarodne in nadnacionalne vidike oblikovanja izobraževalnih politik. Zaradi globalnih ekonomskih, družbenih in političnih kriz ter številnih problemov na področju ekologije, miru, varnosti, migracijskih in demografskih trendov itd., s katerimi se soočajo države po svetu, se vzpostavlja medsebojna odvisnost med različnimi nacionalnimi sistemi. V tem procesu se krepí vloga nadnacionalnih teles in mednarodnih nevladnih organizacij, ki prek različnih analiz, deklaracij, memorandumov in priporočil oblikujejo globalno politiko izobraževanja odraslih. Posledice teh vplivov se kažejo kot vse bolj homogene nacionalne politike izobraževanja odraslih.

Po uvodu sledi deset poglavij z opisom javnih politik izobraževanja odraslih v desetih državah v petih globalnih regijah, kot jih opredeljuje UNESCO: Evropa (Škotska, Češka), Severna in Južna Amerika (ZDA, Brazilija, Mehika), podsaharska Afrika (Bocvana, Gana), arabska regija (Palestina) in Azija – Pacifik (Južna Koreja, Indija). Avtorji in avtorice teh poglavij se osredinjajo na vprašanja, kje, kdo in kako oblikuje politiko izobraževanja odraslih; kakšni vplivi in pritiski se pri tem pojavljajo; kako je politika izobraževanja odraslih implementirana oz. prevedena v prakso; kakšni so njeni učinki na prizoriščih učenja ter kako vpliva na andragoške delavce in delavke in kako na udeležence

in udeleženske izobraževanja odraslih. Iz predstavitve politik lahko razberemo zelo velike razlike med državami in deli sveta. Vsaka država ima svojo tradicijo, zakonodajno strukturo, kulturo in svoj tempo napredka. Na položaj izobraževanja odraslih v posamezni državi vplivajo tudi drugi dejavniki, npr. odnos vlade do področja izobraževanja odraslih, posebne spodbude izobraževanju odraslih, razmerje med izobraževalnim sistemom za mladino in izobraževanjem za odrasle, vpliv civilne družbe in nadnacionalnih organizacij. V vseh izbranih primerih država do določene mere prevzema tudi odgovornost za razvoj izobraževanja odraslih, največkrat gre za centralno oblikovanje politik izobraževanja odraslih, z izjemo Indije in Mehike, kjer so za to področje pooblašene regije in pokrajine. Večina držav politiko izobraževanja odraslih povezuje z drugimi politikami, ki skrbijo za trg dela, socialno varnost, zdravje, okolje itd., in tako je oblikovanje politike izobraževanja razpeto med različnimi ministrstvi in njihovimi oddelki, ki privzemajo različne interpretacije ter se osredinjajo na različne vidike, na ta način pa izvajajo nezdružljive politike. Pomanjkanje systemske koordinacije med ministrstvi ovira izmenjavo informacij in dobrih praks, prav tako je šibka vladna podpora načrtovanju izobraževanja odraslih – kar pa se vse kaže v popolnem političnem zastoju. Kljub mednarodnim spodbudam, da se vpeljejo izobraževalne politike »od zibelke do groba«, ostaja oblikovanje in izvajanje politike izobraževanja odraslih pogosto nepovezano in fragmentirano; kaže se bolj kot kompilacija ukrepov, ki se odzivajo na specifične probleme, kot pa ogrodje povezanih načel in programov. Predstavljene države imajo zelo raznolike pristope pri oblikovanju politike izobraževanja odraslih, prav tako imajo zelo različne poudarke glede ključnih političnih ciljev (ekonomska konkurenčnost, socialna kohezija itd.). Razlikujejo se tudi interpretacije nacionalnih politik izobraževanja in učenja odraslih, saj so odvisne od sociokulturnih in političnih okoliščin, znotraj katerih živijo in delajo avtorji in avtorice posameznih poglavij.

Predstavitvi javnih politik izobraževanja odraslih sledi pet poglavij o naraščajoči vlogi meddržavnih in nadnacionalnih (transnacionalnih) organizacijah, ki oblikujejo globalno politiko izobraževanja odraslih, to so Organizacija Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo (UNESCO), Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD), Svetovna banka, Evropska unija in Mednarodni svet za izobraževanje odraslih (ICAE). Tudi iz opisa politik izobraževanja odraslih v izbranih državah lahko razberemo velik vpliv teh organizacij na nacionalne izobraževalne politike. Večina naštetih organizacij zagovarja neoliberalna stališča, izjema je Mednarodni svet za izobraževanje odraslih, ki združuje različne organizacije civilne družbe in jih spodbuja pri uvajanju različnih pristopov v obrambi pravic odraslih do izobraževanja na ravni skupnosti.

Tom Nesbit v zaključnem poglavju povzema razprave predhodnih poglavij in ugotavlja, da imajo predstavljene države, kljub velikim razlikam v oblikovanju javnih politik izobraževanja odraslih, tudi nekaj skupnih značilnosti: spreminjanje definicij izobraževanja odraslih in zamenjevanje pojma z vseživljenjskim učenjem; širjenje tehničnega in poklicnega izobraževanja; nejasna delitev med splošnim in poklicnim izobraževanjem, spreminjanje družbene vloge izobraževanja; vse večja odvisnost od kvantitativnih meril in kazalcev delovanja, sodelovanje civilne družbe in naraščajoči vpliv nadnacionalnih organizacij.

Primerjalno analizo naštetih značilnosti interpretira z vidika pojmovanja izobraževanja odraslih, oblikovanja politik izobraževanja odraslih in kontekstov, znotraj katerih procesi oblikovanja politik potekajo. Posebej poudarja pomanjkanje konceptualne jasnosti glede izraza izobraževanje in učenje odraslih na eni strani ter izraza vseživljenjsko učenje na drugi strani, kar se kaže v večini nacionalnih in nadnacionalnih politik izobraževanja odraslih. Iz opisa javnih politik izobraževanja odraslih v izbranih državah in organizacijah lahko namreč razberemo, da je v zadnjem času izobraževanje odraslih združeno (in včasih tudi nadomeščeno) z bolj splošnim izrazom »vseživljenjsko učenje«. Ta dva izraza se pogosto štejeta za sinonima ali pojma, ki se delno prekrivata. A čeprav oba poudarjata pojmovanje, da se ljudje lahko učijo skozi celotno življenje in v različnih okoljih, sta še vedno različna. Vseživljenjsko učenje je na splošno osredinjeno na posameznika, ki naj bi imel sposobnosti in motivacijo, da prevzema odgovornost za svoje učenje. Pojem je nekontekstualen in ni povezan z organiziranimi strukturami izobraževalne ponudbe. Pri opredeljevanju izobraževalnih ciljev in dejavnosti je glavna odgovornost na posamezniku, hkrati pa je podcenjena vloga skupnosti. Takšna individualistična osredinjenost pojma je privlačna za neoliberalne vlade. Te namreč zagovarjajo izobraževanje, ki ohranja status quo v družbi in mu ne kljubuje. Nasprotno pa je izobraževanje odraslih bolj jasen in vključujoč izraz, ki je bil v svetu uporabljan skoraj stoletje. Izobraževanje odraslih ima korenine v družbenih reformah in poudarja zavezanost družb dolgoročnemu izobraževalnemu in družbenemu razvoju. Nesbit meni, da so politični dokumenti, ki brez težav združujejo ta dva izraza, problematični. Že s tem, ko prezrejo razlike med njima, podpirajo dominantne perspektive. Zlasti v sedanji neoliberalni klimi postaja izobraževanje odraslih še eno od sredstev za sprejemanje, ne pa problematiziranje statusa quo.

Nesbit strne razpravo v ključno ugotovitev, da politika izobraževanja odraslih ob koncu 20. stoletja za večino držav ni bila prioriteta in da v času globalizacijskih procesov negotovosti in nestabilnosti tudi ni pričakovati drugačnih pristopov. Vprašanja miru, pravičnosti in človekovih pravic so zaradi ekonomskih razlogov potisnjena v ozadje. V mnogih političnih dokumentih je kljub še vedno humanistični fasadi opazen premik od družbeno pravičnega modela k vse bolj utilitarnim, ekonomističnim in individualističnim poudarkom. Mednarodne politike se manj ukvarjajo s prizadevanji, kako bi lahko kaj storile, in se bolj ukvarjajo z dokumentiranjem, nadziranjem načrtovanja, implementacije in evalvacije tistega, kar trenutno obstaja. Ključna vloga izobraževanja odraslih pri reševanju številnih ekonomskih, ekoloških in družbenopolitičnih kriz na začetku 21. stoletja je v globalnem oblikovanju politik še vedno podcenjena. Kljub pesimističnim sklepom pa Nesbit opozarja na nekaj pozitivnih znamenj sprememb, ki lahko dajejo upanje: razvoj učečih se mest in regij, mednarodni tedni oz. festivali učenja odraslih, povečana uporaba informacijskih in komunikacijskih tehnologij v izobraževanju, vključevanje nevladnih organizacij in civilne družbe itd. Takšni primeri sicer ne pomenijo celostnih premikov v razvoju politik izobraževanja odraslih, postavljajo pa kažipote za prihodnost in kažejo možnosti, da izobraževanje odraslih lahko ustvarja prihodnost, ki si jo želimo, in ne tiste, ki nam je zapovedana.

Monografija je pomemben prispevek k dosedanjim razpravam o večplastnosti koncepta »izobraževanje in učenje odraslih« ter o oblikovanju in implementaciji politik, povezanih s tem konceptom, v svetu. Vsekakor je besedilo dobrodošlo izhodišče za kritičen premislek o stanju in trendih javnih politik v procesih evropeizacije in globalizacije izobraževanja odraslih, zato jo priporočamo tako oblikovalcem in izvajalcem javnih politik kot študentom, profesorjem, andragoškim delavcem in zainteresirani javnosti.

Sonja Kump